

Sønlliker på Hven
Prammen-vraget.

Øresund & Isefjord

Tekst og fotos:
Morten Bjørn Larsen

Dykning i Danmark – hvad er det egentlig for en størrelse? Som en af mine gode venner og dykkermakker plejer at sige: vi er heldige med rigtig mange ting ved at bo i Danmark, men hvis man godt kan lide at cykle i bjerge, stå på ski eller dykke i varmt... så er man ikke super godt stillet som dansker. Jeg ser selv normalt mine dyk i Danmark som træning, forstået på den måde, at hvis jeg kan gennemføre et vragedyk i Øresund og komme op med et brugbart billede eller to, og et stort smil på læben, så er man så godt forberedt som overhovedet muligt på at dykke i resten af verden.

Da vi som et lyn fra en klar himmel blev ramt af COVID-19, blev mine 5-10 dyk om året i Danmark pludselig til en del flere, da der jo grundet rejserestriktioner ikke var andre steder end i vores hjemlige farvande, hvor dykkertrangen kunne blive stillet. Som et dansk ord-sprog siger, så er der ikke noget der er så skidt, at det ikke er godt for noget. Med det mener jeg, at jeg i 2020/2021 fik øjne mere og mere op for, at der

rent faktisk findes en del fede og anderledes dyk og for mit eget vedkomne, fotomuligheder i Danmark. Dem havde jeg nok ikke opdaget, hvis ikke vi var blevet ramt af corona.

Jeg har altid boet i København, der ligger ud til Øresund. Derfor har jeg natur-

ligvis mange af mine dyk i Øresund. Men når vejret viser tænder og det blæser for meget til dykning i Øresund, så er den ø, Sjælland, som København ligger på, ikke større end at man kan køre lidt nord eller syd på for at finde en strand eller en fjord, hvor vinden ikke hvæser

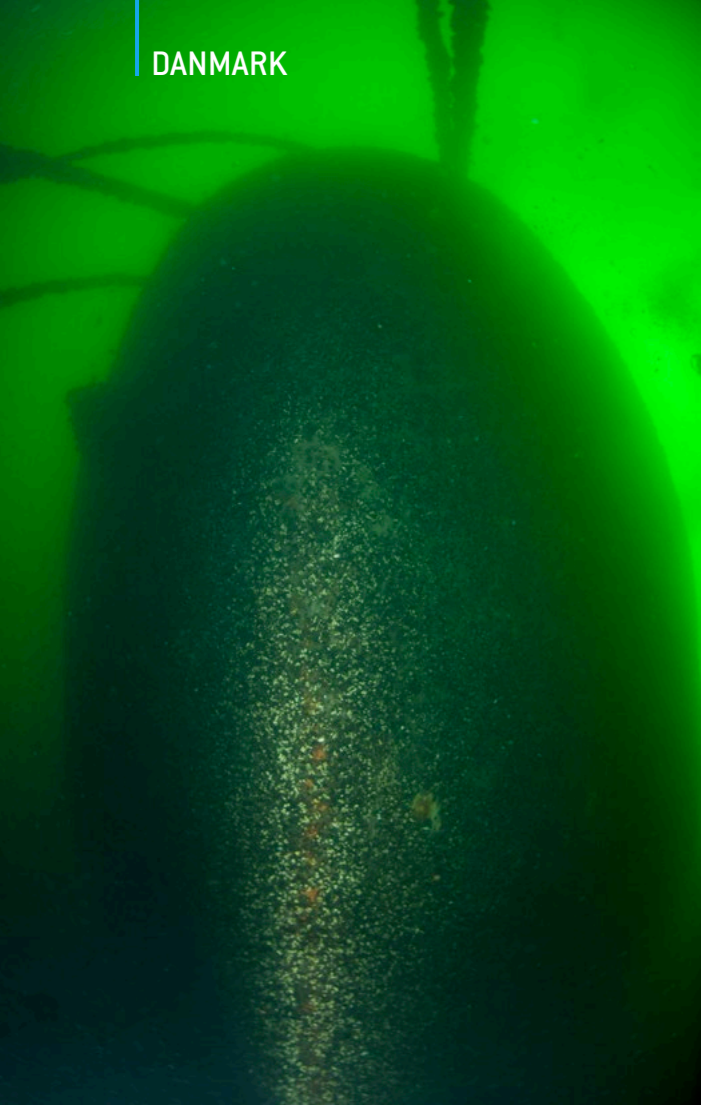
for kraftigt til dykning.

Jeg er ikke den mest erfarne vragedykker i Danmark. Men jeg har nogle favoritvrag i Øresund og specielt ét som faktisk ligger så langt syd på i Øresund, at det går over og bliver til Østersøen og svensk farvand. Det er vraget af *Vapper*.

Vapper

Vapper er en tidligere Hæktrawler også kaldet en fiskefabrik. *Vapper* blev bygget i Tyskland i 1974, men sejlede under det tidligere russiske kommunistiske styre for Estland. *Vapper* er en type af trawlere, der blev bygget med

det formål, at trawle havbunden, og samtidig kunne putte fangsten direkte på dåse. Den form for rovfiskeri var selvfølgelig på ingen måde bæredygtig. Så samtidig med det kommunistiske styres fald i slut-80'erne, kunne det ikke længere forsvares hverken økonomisk eller

Scener fra *Vapper*-vraget. *Vapper* ligger i munden af Østersøen syd for Falsterbo i Danmark og er 102 m lang og 16 m bred.

miljømæssigt, at have disse fiskefabrikker i drift. Derfor blev *Vapper* solgt til ophugning i Dubai.

Mens *Vapper* var ved at blive bugseret mod sin endelige havn i Dubai 19. december 1994, knækkede slæbetrossen i hårdt vejr. Jeg har hørt historier om, at russerne havde en særlig tendens til at "tabe" deres skibe på vej mod bugsering – sikkert efter betalingen var faldet? Men det er måske kun røverhistorier. Hvorom alting er, så har det i hvert fald givet os et rigtig godt vragedyk.

Fra 1995 til år 2000 var der dykkerforbud på *Vapper*, på grund af fare for olieudslip. I de første år var det nemt at finde vragedet, da toppen af masterne stadig stak et par meter over vandet. Første gang jeg dykkede *Vapper* i 2007 var de dog fjernet, men med toppen af broen på kun 6 meter var der bundet tydelige markeringer på. *Vapper* er i sandhed et helt ægte Anders And vrag, der står lige

ret op og ned på sandbunden. Og med toppen på 6 meter og bunden på 25, kan *Vapper* dykkes af de fleste, der måtte have lyst til et godt dansk vragedyk.

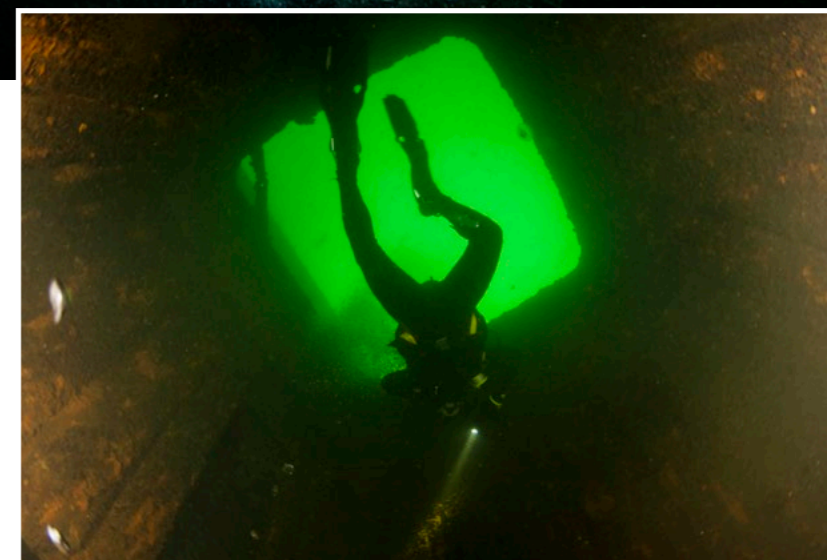
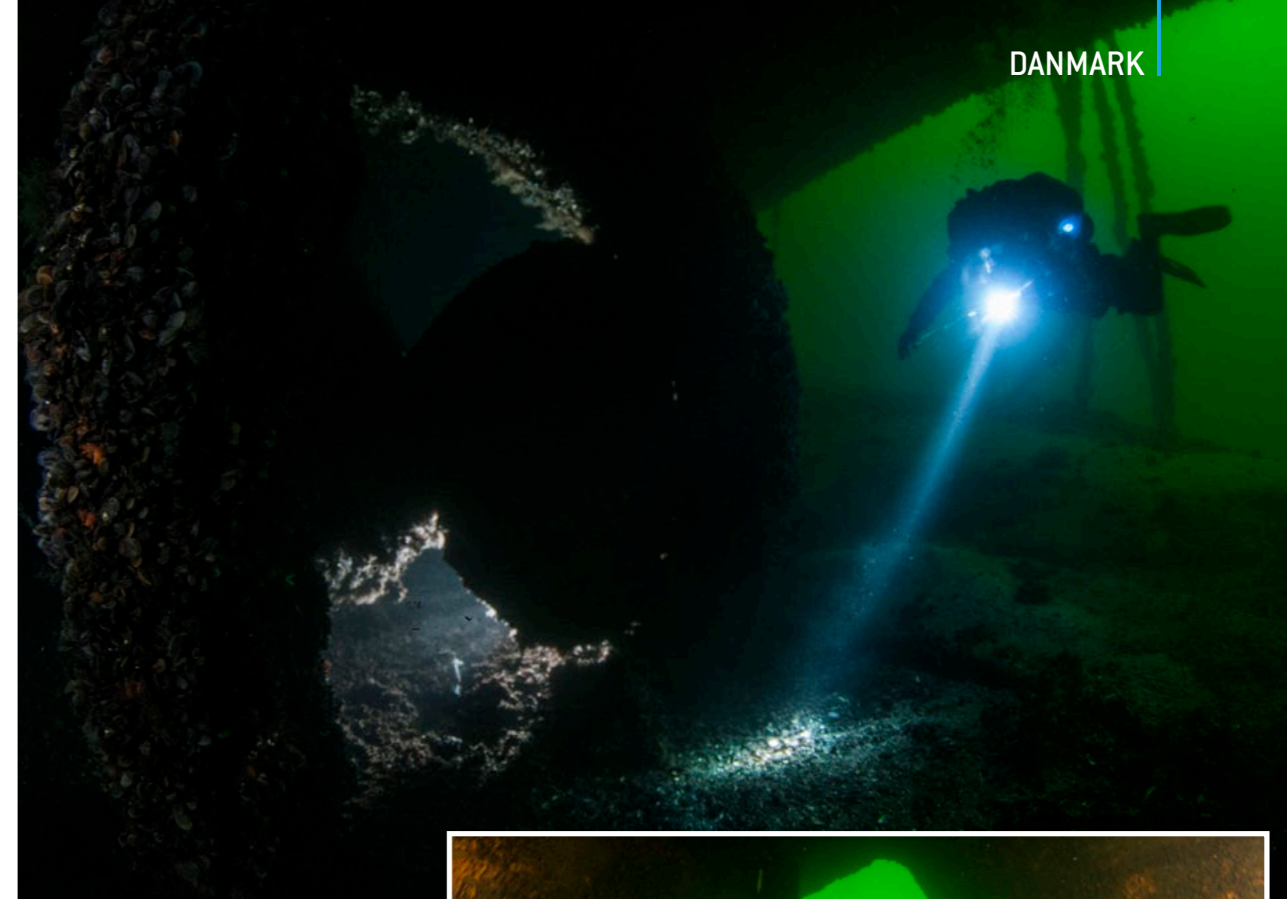
Stort vrag

Det er et stort vrag, så jeg vil altid anbefale mindst to dyk samme dag. Jeg har én gang prøvet at sigten var cirka 1 meter. Det var selvfølgelig ret ærgerligt. For så kunne førstegangs-*Vapper*-dykkere ikke få den rigtige wow følelse af vragets størrelse. Men bortset fra den dårlige sigtdag, så har jeg kun oplevet, en efter danske forhold ret god sigt på noget, der minder om 10 meter. De bedste dyk hvad angår sigt, vind og vejr, har vi haft i September/Oktober.

Tager man en tur rundt på vragedet er der masser at se på. Slisken i agterdækket hvor de store net fyldt med dagens fangst engang blev hevet op, er et flot syn. Svømmer man

Vapper-vraget

ud over kanten på slisken og ned mod bunden, finder man skruen der stikker fri af sandet på 24 meters dybde. Hvis man godt kan lide at fotografere, så er hele området nede ved skruen et godt sted for motiver. Jeg har en gang brugt det meste af et dyk på at placere en blitz bag ved skruen, mens jeg samtidig fra den modsatte side af skruen, prøvede at få billeder af en dykker i silhuetten med det grønne vand omkring ham. Det lykkedes nogenlunde, men det er faktisk et billede, jeg meget gerne vil tilbage og prøve at gøre bedre.

I agterdækket kan man finde nogle nedstignings-huller som leder ned til selve fiskefabrikken. I fiskefabrikken finder man det udstyr, som blev brugt til at få gjort fangsten klar til videresalg. Man skal naturligvis have et par gode lygter med derned, og passe på man ikke får hvirvlet for meget slam op. Men det er helt klart en sjov oplevelse at se de gamle transportbånd samt køle- og fryseskabe nede i fiskefabrikken.

Selvom man ikke skulle være den mest penetreringslystne dykker, så kan man nemt komme ind i styrehuset og se sig omkring. Der er ikke mørkt derinde, både fordi det ikke er dybere end cirka 10 meter, men også fordi der er blevet fjernet luger og døre, så det naturlige lys bedre kan trænge ind. Med *Vappers* størrelse taget i betragtning, så er der helt sikkert mange andre muligheder for penetrering, som jeg stadig har til gode at prøve. Men det må vente til engang, hvor jeg kan dykke *Vapper* med nogle der kender det indre godt nok til, at det er forsvarligt at tage turen igennem.

Oppe på selve dækket finder man også de store spil, resterne af davi-

der og to store skorstene, plus mange andre interessante detaljer. Store dele af vraget er dækket af et lag blåmuslinger, som er kendetegnende for Østersøen. Er sigten god, skal man også prøve at dykke ned og sætte sig på knæ på bunden med front mod stævnen – det er et smukt syn at se den tårne sig op mod lyset.

Hven Prammen

Et andet af mine absolut yndlingsvrag, Hven Prammen, ligger oppe i selve Øresund. Sonarbilledet viser ganske håndgribeligt, at der er tale om en pram når man når sin position. En helt firkantet formation kommer nemlig til syne på skærmen, når vi sejler hen over Hven Prammen for at smide anker. Jeg synes det giver lidt ekstra spænding og lyst til at komme ned og

udforske, når man lige har set et tydeligt omrids af det vrage, man er på vej til at dykke på.

Skal man dykke med stort kamera, så vi har af erfaring lært, at når der er strøm i Øresund, er det klart bedst at lade andre uden kamera – eller sagt på en anden måde – med frie hænder binde på. Og så komme ned som hold nummer 2 eller 3. Vi har selvfølgelig vores kamera klikket fast til en D-ring på vesten, så vi vil kunne bruge hænderne uden at miste vores dejlige hobby-legetøj, hvis en situation hvor begge hænder skal i brug skulle opstå. Men som udgangspunkt, vil jeg helst have fat i kameragrejet, mens jeg dykker ned langs et ankertov i strøm. Selve processen med at binde på det rigtige sted på et vrage i Øresund, hvor sigten jo ikke altid er super, er også bare lidt mere besværlig med et stort kamera.

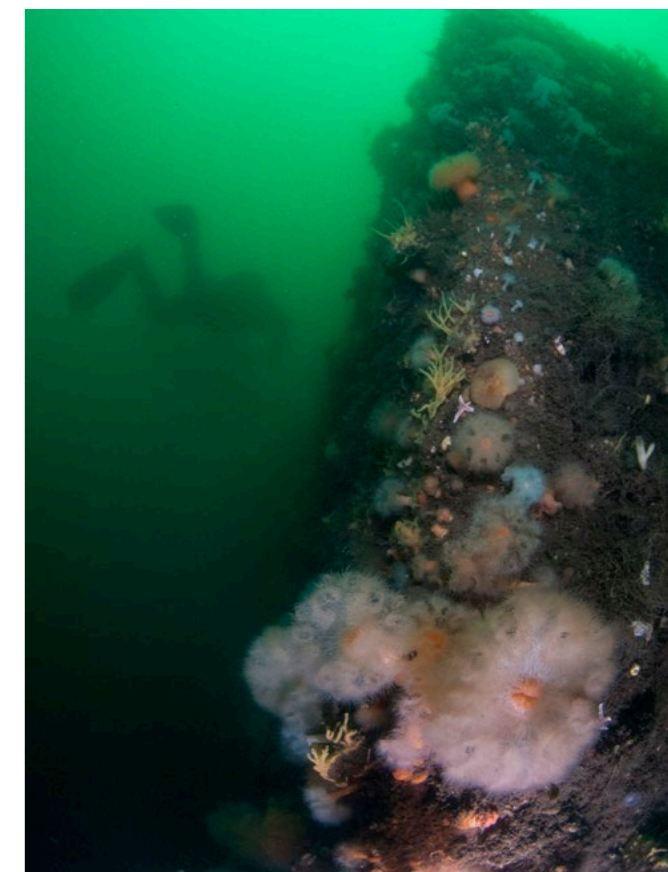
Hven Prammen-vraget

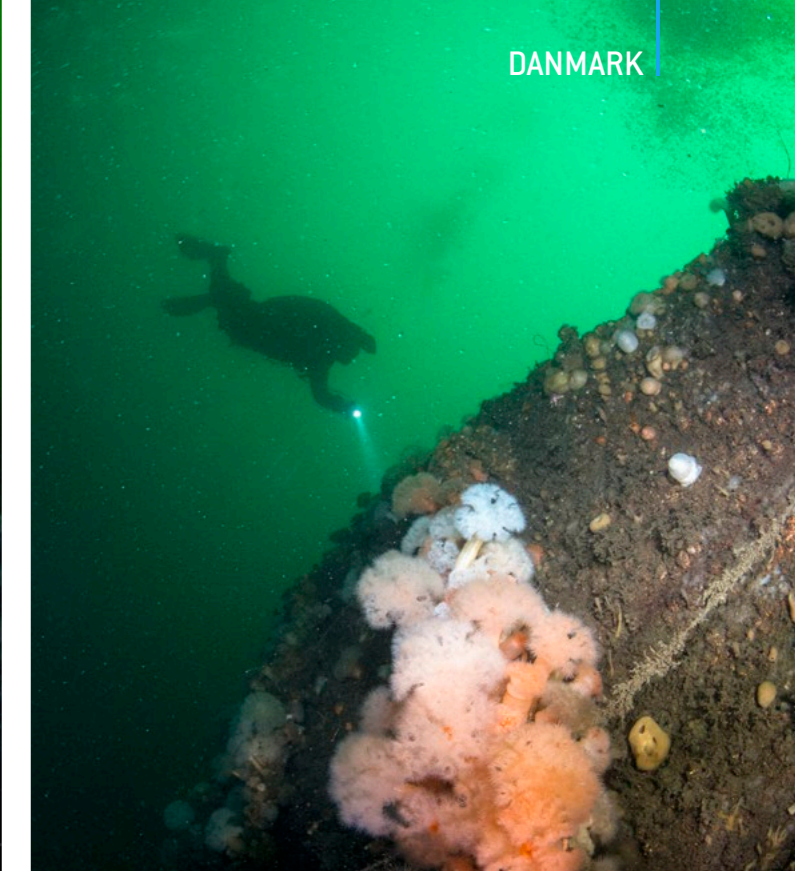
Når man begynder at dykke ned mod vraget, kan det godt kræve lidt finnearbejde at komme ned til Hvenprammen uden at skulle hive og flå for meget i ankertorvet. Hven Prammen starter på cirka 20 meters dybde, men allerede når man er på omkring 15 meter, forsvinder strømmen tit. Det er rigtig dejligt, at kunne slappe af og nyde vraget komme til syne for enden af ankertorvet. Det kan være meget rart med et lille hvil hvor der er bundet på, og lige få justeret lidt på kameraindstillinger og blitz, inden man begynder at dykke videre.

Fra sonarbilledet kan man se, at hvis man følger vraget rundt, så skal man ganske enkelt bare dreje med når man støder på et 90 graders hjørne. På den måde vil man altid havne tilbage ved torvet, efter det fjerde sving. Det kan være den sikre måde, hvis det er en dag med mindre god sigt. Men rammer man en af de gode sigt dage i Øresund, kan man sagtens udforske lidt mere.

Dykker man ned langs et af hjørnerne,

Tætte bevoksninger af sønelliker på Hven Prammen-vraget (herover); Dykker i Hven Prammen-vraget i Øresund (nederst til venstre).

Dykker på Anemone-vraget, som er en pram (ovenfor og øverst til højre); Stævn (øverst til venstre); Nærbilleder af anemoner (til højre og venstre); Stenbider over koloni af sønelliker på vraget (nedenfor).

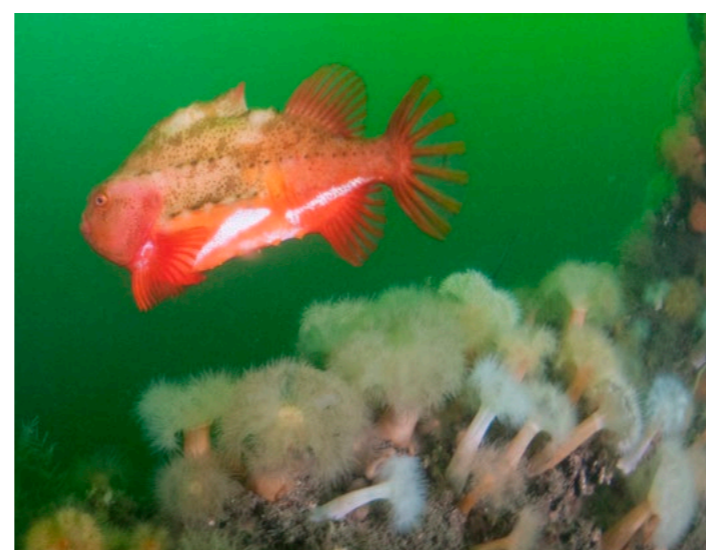
man videre rundt og kan finde nogle luge-huller som man sagtens kan dykke lidt ind i. Bevoksningen i loftet derinde er virkelig flot. Det er nemlig ikke muligt at sætte en hånd nogen steder i loftet, uden at ramme og beskadige en anemone eller sønellike.

Jeg ved ikke så meget om

kan man se, at de er sporadisk begroet med sønelliker, men samtidig er der også synlige metaloverflader. Det minder meget om en kæmpe stor kasse lige dér midt på sandet. Svømmer man lidt videre og rundt om det næste hjørne, dukker nogle store søjler frem. Disse søjler går fra bunden og op til dækket. Søjlerne er meget flot begroet med sønelliker i stærke orange, røde og hvide farver.

Det er også muligt at dykke ind ved søjlerne, og videre op gennem noget der nok har været et lastrum. Efter et godt fotostop ved søjlerne, kommer

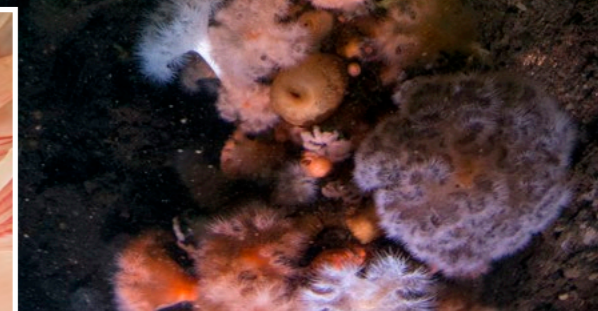
marinbiologi, så jeg skal ikke gøre mig klog på hvorfor de trives så godt på det loft – inde i et vrags hvor der aldrig kommer en ærlig solstråle, og vel heller ikke kan være meget strøm der kan bringe næring med sig. Men flot ser det helt sikkert ud, når man lyser op mod det spilvende loft. Derefter er det nemt at dykke det sidste stykke rundt, og finde torvet op mod lyset i det smukke grønne vand.

Selvfølgelig bliver Øresund aldrig Truk Lagoon – bevares! Men glæden ved et godt vragsdyk i Øresund og efterfølgende kaffe og røverhistorier på vej mod havn sammen med klubkammerterne, er absolut også helt i top!

Anemonevraget

Anemonevraget er et af de mest besøgte vrags i Øresund, og med god grund! Anemonevraget er en betonpram med

se de flotte røde fisk, der desværre har været overfisket på i en årrække. Men som der nu er restriktioner

stævn som det hedder. Anemonevraget blev påsejlet i 1948, og man kan se kollisionshullet i siden af vraget. Det kan godt svare sig, at tage et kig i og omkring kollisionshullet, hvor der jævnligt står nogle torsk og gemmer sig. Tager man en tur ud i stævnen skal man lige dykke lidt ud i det grønne og vende sig om, og tage et kig på stævnen der er dækket i et smukt sønellike farvemylder.

Bag stævnen skal man også kigge godt efter stenbidere, der lever på vraget. Jeg nyder altid at

på, så de forhåbentlig er på vej tilbage i naturlige antal.

Vil man have de bedste muligheder for god sigt på Anemonevraget er det i foråret. Er man heldig kan man

ramme en meget god sigt omkring påske, så man nemt kan få et godt overblik over vraget. Men det er også en oplevelse at dykke Anemonevraget i normal Øresund sigt. Den lidt dystre stemning en dårlig sigt kan give, blandet med alt det flotte liv der altid er på vraget, er bare unikt for Danmark!

Anemonevraget

NORDNORWEST / GFDL

MED URET: Ved Munkholm-broen: *Flabellina* sp. nudibranch; Dykker ved pylonerne under broen; Strandindgang til dykkerstedet; Talrige farverige søstjerner og masser af rejer kan findes ved pylonerne.

Munkholmbroen

Som tidligere nævnt, så kan vind eller strøm godt være en forhindring for at kunne komme ud med båd i Øresund.

Det behøver heldigvis ikke være et problem i Danmark, for afstandene er ikke større, end at man kan planlægge et anderledes slags dyk, når dagen alligevel er afsat til dykning.

Et af de steder vi gerne tager hen, når enten vejret driller eller vi bare vil have et lavt hyggedyk med gode makro-motiver er Munkholmbroen der krydser Isefjorden i det nordvestlige Sjælland.

Munkholmbroen

Et dyk ved bropiller lyder måske som noget med stor dybde, og en strøm der kan flå regulatoren ud og masken af. Ingen af delene behøver man dog frygte, hvis man vil ud at dykke under og ved Munkholmbroen. Der kan godt være lidt strøm, når vand presses ind i Isefjorden, men det er sjældent mere end et par finnespark kan klare. Og dybden ved bropillerne

når ikke længere ned end 5 meter, så der er heller ikke grund til at beregne ekstra luft til dekstop.

Selve dykket starter inde ved stranden, hvor man i ro og mag kan hjælpe hinanden på med udstyret. Er det første gang man dykker ved Munkholmbroen, kan det være en god idé, at overfladesvømme ud til den første bropille – det tager ikke mere end et minutspenge. På den måde skal man ikke ligge og lede efter bropillerne, som hvis man var startet inde ved stranden.

Når man dykker ned langs bropiller-

ne, vil man kunne se, at pillerne ikke er støbt som en massiv klods, som de ser ud fra overfladen, men at de står på nogle mindre piller under vandet. Det giver lige præcis plads til, at man kan svømme igennem bropillerne. Hvis man vil ligge og lege med, at svømme igennem pillerne, så vær meget forsigtig, for der er et mylder af liv i mellemrum-

mene, som nemt kan blive beskadiget af en finne eller andet.

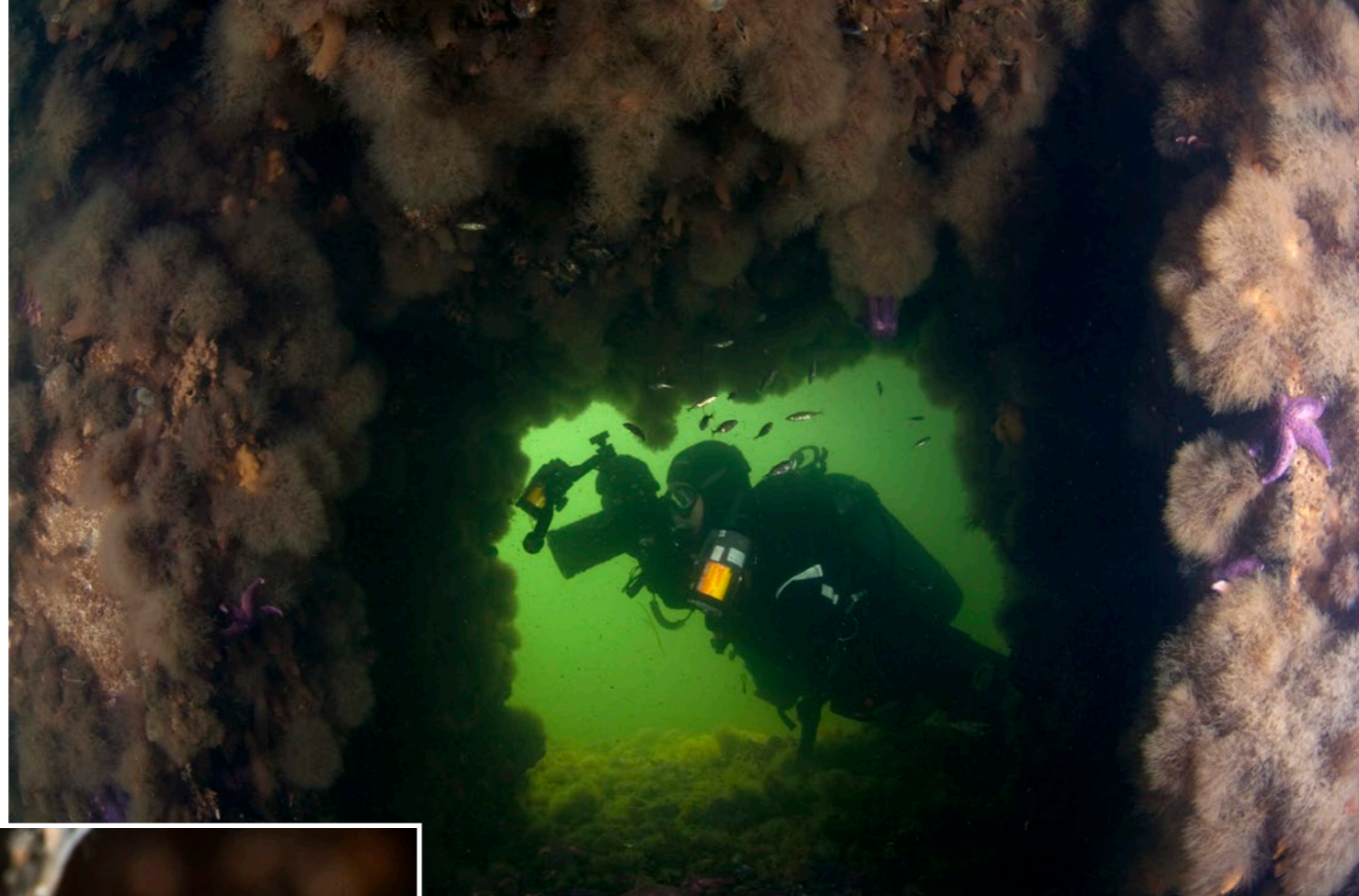
Selvom man dykker ved højlys dag, er en lygte en god idé. Ikke fordi der er mørkt på så lavt vand, men fordi lyskeglen kan afsløre en masse småliv. På selve pillerne vokser der tusindvis af søpunge, sønelliker og anemoner. Inde i hullerne lever der rejer, som om efter-

Ved Munkholm-broen: Skeletrejer (ovenfor); Dykker under pylonerne (øverst i midten); Isopod på anemone (øverst til højre); Krabbe, der æder små fisk (i midten, til højre); *Eubbranchus rupium* nudibranch (i midten, til venstre).

året og vinteren får det til at ligne en myretue af rejer. Kigger man på bunden omkring pillerne, ser man søstjerner i alle regnbuens farver. Men det flotteste er måske de gule dødningshånd koraller. Krabber, ålekvabber og specielt kutlinger smutter lystigt rundt overalt langs bunden.

Hvis man har tid, kan man dykke hele vejen ind til bredden. Hen mod solnedgang, begynder bunden af blive sprællevende. Lige inden man når bredden, kommer der et bælte med søgræs, der kan det også være en idé

at kigge lidt, for der gemmer sig en del liv i græsset.

Grønnere fremtid

Danske farvande har gennem mange år været hårdt presset af fiskeri, sand-sugning og udledning af næringsalte. Men de sidste år er der fra mange sider begyndt at blive søsat en del gode og vigtige projekter, til beskyttelse, beva-

ring og genopbygning af vores hav omkring Danmark.

WWF-Danmark har arbejdet intenst på at få fjernet de mange spøgelsesnet, så de ikke længere ligger som evige dødsfælder på havbunden, vrage og stenrev.

I 2008 lagde staten 100.000 tons sten fra Norge ud på bunden nordøst for Læsø for at genetablere et stenrev. Biologiske undersøgelser udført af DTU

Aqua og DCE har konstateret at der i dag er langt flere fiskearter og bunddyr ved Læsø end man havde før genetableringen af stenrevet. Projektet hedder Blue Reef og er ledet af Naturstyrelsen.

I marts måned 2021 har Danmarks Fiskeriforening og Danmarks Naturfredningsforening i samarbejde lavet et forslag til regeringen om fredning af 10 procent af havarealerne i

Nordsøen, Østersøen og Skagerrak til totalt fredet område. Meningen med forslaget er at tilgodese både bæredygtigt fiskeri og naturområder.

Øresund vil snart blive udpeget til beskyttet havområde under EU Marine Strategy Framework Directive. Samtidig taler man om at hele Øresund skal være en dansk/svensk marinepark, hvilket betyder at forbuddet mod bundtrawling fra 1932, fremover vil blive rodfæstet i miljølovgivningen.

Så ikke nok med at disse projekter, plus mange andre, vil give havet ro til at komme sig – så vil vi også få renere og klarere vand at dykke i med mange flere dyrearter at se og opleve. I fremtiden vil forhåbentlig mange flere dykkere fra udlandet, måske også få lyst til at prøve at stikke hovedet ned i vores smukke grønne vand!